

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

קק"ל ביו"ש: תחשבו על זה כעל ווקף יהודי

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,960, 11 במרץ 2021

תקציר: יש לברך על החלטת פורום ההנהלה של קרן קיימת לישראל להמשיך בפעולותיה הייעודיות לרכישת קרקע בכל ארץ ישראל. אין כל חדש במאמץ הנמשך יותר ממאה שנים לרכישת קרקע גם במרחבי יהודה ושומרון. קק"ל התמידה במאמציה במרחבים אלה גם אחרי 1948, כשהיה המרחב בשליטת ממלכת ירדן.

ההחלטה, שהתקבלה עם כניסתו של אברהם דובדבני לתפקיד יו"ר קק"ל בנובמבר 2020, זכתה לגיבוי מלא מקודמו בתפקיד, דני עטר. התגובה המיידית של המתנגדים לכל צעד ציוני פעיל, ובהם רבנים רפורמים בארה"ב וסוכני מגמת אוסלו הישראלים, והמהירות בה גייסו תגובה מהבית הלבן, אינה מפתיעה. אולם תגובת שר הביטחון בני גנץ, שמיהר לשגר מכתב הסתייגות רשמי ליו"ר קק"ל, צריכה לעורר תמיהה. לא ברור כיצד הידרדר גנץ לנקודת שפל חדשה בסטייתו מדרכם המסורתית של מנהיגי מפלגת העבודה.

בחוות דעת משפטית של השופט בדימוס יוסף אלון - שהוזמנה על-ידי יו"ר קק"ל הקודם עטר - ניתנה תמיכה מלאה להמשך פעולות קק"ל ביו"ש ובירושלים. בין המובאות עליהן התבססה חוות הדעת צוטטו דבריו של ראש הממשלה לוי אשכול.

במכתב ארוך מיוני 1968 ליו"ר קק"ל יעקב צור התייחס אשכול למרחבים שמעבר לקו הירוק: "הרבה תלוי יהיה כמו בעבר, בנכונותנו שלא להירתע ממשימות קשות ובכישרוננו לבצע בתנופה את מפעל ההתיישבות החלוצית באזורים מרוחקים של ארצנו. תפקידים אלו יבוצעו רק אם הקרן הקיימת תשתלב מלכתחילה בהגשמתם על ידי הפיכת השטחים העזובים, שקללת הדורות רובצת עליהם, לאדמה נושבת... מתוך נאמנות למטרתה היסודית, שהיא יצירת אדמה ליישוב הארץ."

בתשובת יו"ר קק"ל דובדבני לשר הביטחון גנץ התגלה מחדש הצורך החיוני בשימור הקרן הקיימת כמוסד חוץ-מדינתי עצמאי ובלתי כפוף למדיניות ממשלת ישראל. על כך בדיוק נוטים לערער מומחי ממשל ומינהל ציבורי. ל"סדרני החוק והמינהל התקיף" המשך קיומם ופעילותם של מוסדות מקבילים שאינם כפופים לממשלת ישראל הוא אנומליה מוסדית מיותרת, המחוללת מתחים בעייתיים. מטריד אותם שעשרות שנים

לאחר הקמת המדינה ממשיכים להתקיים בה מוסדות לאומיים מקבילים מחוץ למערכת השלטון הרשמית ובהם הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית, קרן היסוד וקרן קיימת לישראל.

הסתייגותו של גנץ מהחלטת קק"ל מלמדת מחדש עד כמה הייתה נכונה החלטתו של דוד בן-גוריון להותיר על כנם מוסדות לאומיים אלה מימים שקדמו להקמת המדינה ולאפשר את המשך פעולתם בשם האינטרסים הנצחיים של העם היהודי. המשך פעולתם במקביל לפעולותיה הרשמיות של מדינת ישראל מאפשר מיצוי חופש פעולה מעבר לאילוציה של ישראל הרשמית.

בין ישראל כמדינת חוק לכל אזרחיה לבין מדינת ישראל כאמצעי לגאולת העם היהודי, המחויבת לקיבוץ גלויות ולירושת הארץ, קיים מימיה הראשונים מתח בלתי פתור. הכרה במתח הזה הכרחית כנקודת מוצא להבנת זהותה הייחודית של מדינת ישראל. הודות למחאת המתנגדים נוצרה ההזדמנות לחזור לנקודת הבראשית ולהתחייב מחדש לייעודה של קק"ל, שהוקמה ביוזמת תאודור הרצל, לשם רכישת קרקע לצורכי העם היהודי בארץ ישראל. הייעוד נצחי והמלאכה קדושה.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-21.2.2021.

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.